

Franck Bouysse (Briva la Galharda, França, 1965). És biòleg de professió i va exercir de professor en una escola tècnica de Llemotges mentre començava la seva carrera literària. Ha publicat més d'una quinzena de llibres, que han tingut un gran reconeixement de la crítica i els lectors, entre els quals destaquen *Grossir le ciel* (2014), *Plateau* (2016) i *Glaise* (2017). Amb *Nascut de cap dona* va obtenir el Premi dels Llibreters francesos (2019), entre altres distincions destacables. Bouysse investiga temes com les tensions familiars i la transmissió del dolor, els efectes de la tirania o la submissió social amb un estil poètic que descriu, de manera lluminosa, els paisatges físics i humans que envolten els seus personatges.

Anna Casassas Figueras, llicenciada en dret, va exercir d'advocat a Figueres durant set anys fins que ho va deixar per dedicar-se exclusivament a la traducció literària del francès i l'italià al català. Ha rebut el Premi Mots Passants de la Universitat Autònoma de Barcelona per la millor traducció publicada el 2009 pel llibre, escrit originalment en francès, *Manuscrit trobat a Saragossa*, de Jan Potocki (Quaderns Crema), i l'any 2010 obté el Premi Vidal Alcover de l'Ajuntament de Tarragona pel projecte de traducció d'*El sopar de cendra*, de Giordano Bruno (Edicions de 1984, 2014). L'any 2016 obté el Premi Trajectòria atorgat per l'Associació d'Editors en Llengua Catalana.

François Busnel, *La grande librairie* – «Absolutament genial! Agafeu *Llum d'agost* de Faulkner i *My absolute darling* de Gabriel Tallent, i afegiu-hi la bellesa incandescent del llenguatge i el pes de la història i els tabús.»

Rita des Roziers, *Un livre un jour, France 3* – «Un relat filosòfic necessari, indispensable en el temps en què vivim.»

Le Monde des Livres – «Aquí tot és com una revelació, essencial, sorprenent, ja sigui el descobriment d'un secret o l'esbós d'un detall... Clàssic i fantasmagòric alhora, *Nascut de cap dona* demostra que la ficció encara pot sorprendre.»

France Info – «La veu de la Rose és magnífica, plena de força i de voluntat.»

Christilla Pellé-Douël, *Psychologies Magazine* – «Amb una escriptura sumament poètica, Franck Bouysse ens recorda que la llum només existeix a través de la foscor, i la seva esplèndida Rose ens obliga a no desesperar-nos, ni tan sols en els moments més foscos.»

Gilles Heuré, *Télérama* – «Bonic i cruel, aquest llibre és principalment un homenatge a tot el que les paraules són capaces d'expressar.»

La Libre – «Són pocs els que, com Franck Bouysse, aconsegueixen escriure sobre l'inefable amb tanta subtileza i intensitat. Malgrat la brutalitat i la foscor de certes pàgines, *Nascut de cap dona* és un llibre profundament commovedor i lluminós.»

Claire Devarrieux, *Libération* – «Franck Bouysse té el sentit de la intriga i de l'acció.»

Essie Fox – «Una de les novel·les més inquietants i alhora líricament exquisides que he llegit en molt de temps. La bellesa poètica i bucòlica del camp francès del segle XIX contrasta vívidament amb el tracte sovint brutal a les cries del bestiar a les granges, que al seu torn reflecteix el tracte que rep la Rose, de catorze anys, quan és venuda pel seu pare pobre a l'amo d'una mansió. [...] Valenta, de vegades terrible, *Nascut de cap dona* és una de les novel·les més convincents que he llegit en molts anys.»

Debbie Herbert – «Un conte gòtic de suspens ambientat a la França del segle XIX, que entrelleça moltes capes, des de la difícil situació de les dones en aquella època fins a les distincions de classe que condueixen a l'opressió dels vulnerables. [...] És un llibre sobre l'esperança i la capacitat de resistència de l'esperit humà per superar la tragèdia. La narració és elegant i el punt de vista de cada personatge és convincent i creïble.»

Franck Bouysse

Nascut de cap dona

Traducció del francès d'Anna Casassas Figueras

ANTÍPODA, 60

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Né d'aucune femme*

© 2019, Franck Bouysse

© La manufacture de livres, 2019. Published by arrangement with Marie-Pacifique Zeltner (Agence Bibemus)

Tots els drets reservats

Primera edició: gener del 2022

© de la traducció: Anna Casassas i Figueras, 2022

© de la il·lustració de la coberta: Agustín Comotto, 2022

© de la fotografia de l'autor: Pierre Demarty

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2022

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat

Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi

Instagram: [@edicions_del_periscopi](https://www.instagram.com/edicions_del_periscopi)

Impressió: Romanyà Valls

Sant Joan Baptista, 35

08789 - La Torre de Claramunt | Barcelona

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Maquetació i disseny interior: Tono Cristòfol

Correcció: Miquel Saumell Santaegúnia, Òscar Lozano i Francesc Gil-Lluch

Disseny de la col·lecció i de la coberta: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B 18493-2021

ISBN: 978-84-17339-82-1

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

La natura no fa rimar els seus fills.

EMERSON

Si només es tractés de frases, si n'hi hagués prou escrivint un mot i girant-s'hi d'esquena amb la consciència tranquil·la d'haver-hi posat tota l'ànima!

FRANZ KAFKA, *Diaris*. 1910-1923 (traducció de Francesca Martínez)

No és davant teu que m'he prostrat, sinó davant de tota la sofrença humana.

FIÓDOR DOSTOIEVSKI, *Crim i càstig* (traducció de Miquel Cabal Guarro)

L'home

Era en algun lloc més enllà de les busques del meu relotge.

Encara no ha ocorregut. No sap res del cas. En l'aire fresc del matí hi ha suspeses olors de primavera, sobretot olors, sempre, olors maculades de colors, un degradat de verds, en anarquia floral fronterera amb l'explosió. Després hi ha els sons, els sorolls, els crits, que expressen, divulguen, agiten, desmaneguen. Hi ha blau al cel i ombres a terra, que estiren el bosc i estenen l'horitzó. I no és gaire res, perquè també hi ha tot el que no es pot anomenar, expressar, sense córrer el perill de deixar pel camí la substància d'una emoció, la gràcia d'un sentiment. Davant d'això les paraules no són res, són roba de cada dia, que de vegades muda, per dissimular la geografia profunda i íntima de les pells; les paraules, un invent dels homes per mesurar el món.

En aquell temps, ja no esperava res de la vida.

Silenciar les paraules. Deixar venir. Aleshores no quedaria sinó la pell nua, les olors, els colors, els sorolls i els silencis.

Feia molt de temps que ja no m'explicava històries.

Les històries que expliquem, les que ens expliquem. Les històries són cases amb les parets de paper, i el llop ronda.

Havia renunciat a anar-me'n... On hauria anat?

Els retorns no són mai serens, sempre els alimenten les causes de la partença. Tant si te'n vas com si tornes, de grat o bé per força, duus el pes de totes dues coses.

El sol anava fonent la gebrada.

El sol-monstre exsuda, duplica les formes que colpeix a traïció i traça el perfil de les grans catedrals d'ombra sense matèria. És cosa de l'estació.

No el veia. Com hauria pogut saber-ho?

Coneix aquest lloc no solament com un record. Alguna cosa li parla a la carn, una llengua que encara no entén.

Com m'hauria pogut imaginar qui era?

Ja és hora que les ombres emprenguin les revelacions.

El nen

Avança pel parc, descalç, amb els braços lleugerament separats del cos, una mica encorbat, ple de vacil·lacions; va recte endavant, com per un passadís tan estret que fa impossible que es desvii d'una línia imaginària. Encara no té cinc anys, els ha de fer d'aquí a set dies. La data està subratllada al calendari de la gran sala.

Silueta fràgil escalfada pels raigs d'un sol que sempre li han prohibit, «per protegir-te la pell», repeteix la vella senyora sense més explicacions; però que no estan fetes per saltar-se-les, les prohibicions, fins i tot per saquejar-les, trepitjar-les, destruir-les, perquè n'apareguin unes altres d'encara més infranquejables i sobretot més envejables? No surt de la norma, mentre camina pel parc. Al principi, quan la grava se li clava a la planta tendra dels peus fa ganyotes, al cap d'una mica ja no sent res, massa absorbit per aquesta llibertat en la qual somia tot el dia, sempre palplantat darrere de les grans finestres tancades de vidres absolutament transparents, enganyosos, amb un llibre il·lustrat a la mà, o algun altre objecte susceptible de matar l'avorriment.

L'ombra dels arbres no li arriba. El fa feliç sentir com la pell se li esgarrifa en contacte amb una llum sense filtres. Les dones no l'han vist sortir de la gran mansió amb aires de castell. És la primera vegada que n'esquiva la vigilància; s'ha preparat molt per no perdre l'ocasió. No es gira, té por de veure que algú li corre al darrere amb l'esverament empastifat a la cara, algú que el sermonejaria i el tornaria a dur a l'acte cap a aquell ventre de pedres que l'ofega. Ella, la vella senyora. De manera que no es gira, invoca algun déu infantil perquè la mantingui a distància, prou estona per dur a terme el que li omple el cor. Naturalment és massa jove per concebre l'espai i el temps; no concep sinó la llibertat i el que s'obre davant seu: una porta immensa, sense batents, ni ferramentes, ni golfos, ni forrellat, ni tan sols l'ombra d'una porta.

Ja quasi hi és, només ha d'estirar el braç per obrir-la; és de debò, aquesta, feta de fusta sòlida. «Déu meu, si em deixes arribar-hi, seré teu per sempre»; fa la promesa en veu alta. I, quan es disposa a empènyer la porta, se li atura el cor. Un soroll, multiplicat per la por. Parrup. És un simple colom que va amunt i avall per una llosa a la recerca de restes acumulades per la pluja de la nit. El cor li torna a bombar sang i a escopir-la enriquida. El temps i tot el que passa a dins adquireix un sentit, fins i tot el desordre té sentit.

Alça la balda i estira la porta amb totes les seves forces, amb les manetes d'ungles cuidades, fins a obrir una escletxa suficient per passar-hi el cos de costat. Entra al corredor ample que dona a una sèrie de quadres fetes de taulons a la part baixa, prolongats amb barrots gruixuts de ferro; en compta vuit en total. Emergint de la penombra enterbolida per la llum de fora, hi ha cavalls que esbufeguen tot mirant

el nen amb aire altiu i, amb moviments de cap, pidolen per costum una ració de farratge, més encuriós per l'aparició que pel que en podrien obtenir, gens convençuts que una personeta tan petita pugui satisfer el que demanen. El nen observa els animals, busca el que excita, més que cap altre, el seu cor de marrec cada vegada que veu com rumbeja darrere els vidres sota la corpenta aguerrida de l'home a qui també té prohibit acostar-se; dues siluetes unides que volen pels caminals del parc; una, estimada i la segona, envejada. Vet-el aquí. L'animal venerat. El nen deixa passar una estona, vol que el cavall el reconegui igual que ell el va reconèixer a la primera mirada que li va fer anar el cor al galop fins a esgotar-se, fins a l'instant precís de la trobada. Janus, sap com es diu, perquè ho va sentir en boca de la vella senyora, el preferit del seu fill, va dir un dia esclafant una llàgrima verinosa. El nen encara espera un grapat de segons més. Una por dolça se li estremeix sota la pell, una d'aquelles pors delicades que duen a l'ignot. Obre la porta del compartiment, entra, la tanca i s'atura. El cavall rebufa, recula, es calma una mica i es queda quiet arran de la paret del fons; recorda una pedra d'atzabeja encastada en una roca banal, un embolcall demoníac ple de foc encès. El nen no és res davant de la bèstia; ho sap, i tot i així s'hi acosta, trepitja amb els peus descalços la palla aixafada per l'animal prodigiós, que enlaira orgullosament el cap sense abaixar-lo mai del tot. Dret, ara, sota el coll, el nen aixeca un braç, l'estira tant com pot i amb la punteta dels dits arriba a tocar el naixement del pit.

En Janus, conegut per la fogositat i la seva part indomable, hereva de la salvatgia dels seus ancestres, alça una peülla, la deixa a terra i la torna a alçar, cada cop més amunt,

cada cop més fort, mentre observa ardentment el nen; i el martelleig devora l'espai que a penes els separa. No es tracta d'expressar una veritable còlera, sinó més aviat l'esbós d'un poder animal. En aquest moment, el nen hauria d'estar aterrit. No ho està. Els ulls li brillen d'orgull, proclamen una felicitat silenciosa. Després abaixa el cap, tanca els ulls. Espera. Espera que acabi naixent el vincle inconcebible, que l'animal tingui l'ocasió d'estalviar-lo o d'oferir-li el no-res. Tant és el que passi. És com ha de ser.

Gabriel

M'he fet gran, he travessat el temps com un viatger dòcil i atent, i ara soc aquí, sempre entre les mans del Senyor, drapat de confusió. En realitat, no les he deixades mai, tot i que tinc la sensació que moltes vegades no ha sabut què fer de mi. Pels meus actes, si més no, no l'he traït mai.

Recordo el dia que em van atorgar l'insigne honor de servir l'Església, sota l'ègida del canonge D. a la catedral del T., bressolat pel *Veni creator* com a fons sonor de la meva professió de fe; de pensament i de paraula, amb una mà sobre els Evangelis a tall de rúbrica: «Amb l'ajuda de Déu i dels seus sants Evangelis». Tot seguit vaig besar la pedra freda de l'altar per oferir el meu cor a la passió de Crist. Un petó del qual encara conservo el gust quan em ve el desig de recordar, com tot home a qui el present fa patir.

Els meus pares haurien desitjat que arribés més amunt en la jerarquia eclesiàstica, en tot cas més amunt que una simple tasca pastoral. Ja no hi són per retreure-m'ho, ni per reclamar-me més ambició de la que tinc; desapareguts abans d'hora, com sol dir-se en aquestes circumstàncies. Suposo

que, si em van posar Gabriel, és perquè ja tenien la idea de traçar per endavant un camí que em duria directament al sacerdoci. Encara hi penso sovint, no pas igual que quan eren vius, és clar. Ara les nostres converses són més tranquil·les i he de reconèixer que no estaven equivocats en tot ni tampoc tenien tota la raó.

No crec haver dubtat mai de la santa paraula. No és de Déu que es tracta, sinó dels homes i de les dones que he hagut de tractar al llarg de la meva existència. Potser m'hauria hagut de fer monjo, per no haver d'aguantar tant el seu contacte i els turments de les seves ànimes. M'hauria banyat en el meu silenci, ocupat a resar, meditar, llegir els textos sagrats, examinar la meva consciència en el si del gran misteri. Una forma de llibertat, al meu entendre molt superior a la que avui veig com sotmesa a la meva fe; i l'impost diví que sempre he pagat, dia rere dia, no m'ha semblat mai tan feixuc com ara, en aquesta conjunció en què el que és humà i el que és sagrat no volen barrejar-se.

Cal envellir per veure créixer el dubte de no haver estat a l'altura de la meva missió?

Envellir és l'única manera de posar a prova la fe de manera duradora?

No soc cap àngel; fins el més virtuós dels homes no és sinó un home i no pot pretendre ser res més. No tinc res en comú amb la representació bofegada dels querubins que adornen la volta de l'església. No és la idea que em faig jo d'un infant. Aquests angelets que perden les ales quan creixen, amb cabelleres espesses, cossos massa adults i una nuesa indecent, no s'assemblen als meus. Cada dia espero que la pintura s'escrotoni una mica més i caigui a trossos. No faré res per evitar-ho. No he volgut furgar mai en aquest neguit.

És un impuls que agafo, res més. Necessito sentir les paraules que em surten de la boca; com si volgués trobar, en els meus mots, un signe o algun símbol amagat que em portaria a Déu. Jo que callo tan sovint, que callo fins i tot el que és abominable, perquè vaig jurar, sí, jurar que em desfarria d'aquest cos terrestre per tal de purificar la meva ànima de tot el mal que se'm confia, sense absoldre'm mai del sofriment del proïsme, com la història terrible que conservo i que fa tants anys que em turmenta, que no he pogut compartir mai amb ningú, perquè per fer-ho m'hauria calgut un gran amic i no ser sacerdot. La devoció que sento pel Senyor ofega els sentiments amb què s'adorna la gent comuna. Obligat per la fe, és impossible oferir als altres el que no es pot rebre a canvi. He vist molts humans que no hi han sobreviscut.

«Els meus anys es mesuren amb pocs pams, la meua vida, davant teu, és un no res... L'home s'esvaeix com el fum, els seus dies es fonen com una ombra.» He après que només importen les preguntes, que les respostes no són sinó certes malmeses pel pas del temps, que les preguntes són cosa de l'ànima i les respostes, cosa de la carn moridora. He après que cada història té la grandesa del seu propi misteri, sobretot quan deriva cap al dolor, i que al costat de Déu patirem menys, ens ho garanteix. He volgut bandejar el meu dolor per assumir millor el dels altres. N'hi haurà hagut prou amb el sofriment d'una dona.

No em vaig comprometre a contracor amb la renúncia. No va ser mai un esforç, el fet de ser santificat i adoptar aquesta vida feta de pregàries, de meditació, de lectures espirituals, de visites i de retirs. Hi estava preparat. Volia transmetre la paraula santa, difondre-la, fer-la comprensible,

en certa manera ser-ne l'íntèrpret. L'esforç de debò, la imensa dificultat, ha estat sempre escoltar els feligresos, simplement escoltar-los. Abans de sentir-los en confessió, no em podia imaginar la dificultat de dur a terme aquesta missió. Sempre he afrontat les faltes, les mentides revelades, les traïcions, els dolors íntims; els he assumit sense traïr mai els meus vots, no he comès cap acció que pogués alterar el destí de ningú. O quasi.

«Perdoneu-me, pare, perquè he pecat...» Paraules sentides mantes vegades, unes altres tantes sentències amables pronunciades. De vegades pensava a jutjar-los més durament, ho admito, i de seguida recordava que les meves atribucions no són de perdonar en nom meu, que el Senyor és l'únic que té el poder de redimir tots els pecats. Jo no faig sinó escoltar petits secrets traduïts en faltes particulars que dia rere dia es van acumulant a la fossa comuna, amb els altres pecats del món. I tot seguit recito la meua lliçó.

«Perdoneu-me, pare, perquè he pecat...», una injunció que ja porta un perdó. A hores d'ara conec totes les veus, de manera que, quan em passejo pel poble, em trobo aquest, o l'altra, amb la mirada avergonyida de llegir o de pensar-se que llegeix a la meua cara el que en sé i que m'esforço d'amagar. Veig que acoten el cap, com si em demanessin un altre cop perdó, gens segurs que amb una sola confessió n'hi hagi hagut prou per absoldre'ls d'unes faltes tan grans. Totes les veus, dic? No, no és veritat, hi va haver una excepció, una terrible excepció.

Recordo aquell «Pare...», però per primera vegada no hi va haver un «Perdoneu-me»; no es va sentir res més durant una estona, a part del so caòtic d'una respiració. «T'escolto», vaig dir. «Pare...», una altra vegada, i res més. Per més que

busqués en la memòria, aquella veu prima m'era desconeguda. Una dona, sense cap mena de dubte. Ella, doncs, va repetir més clarament el «pare», com si llancés un àcid amb la facultat de rosegat la matèria per fixar una escena; aleshores aquell «pare» em va quedar gravat en un lloc inaccessible del cervell. Ella es va empassar la saliva, se li va accelerar la respiració. Jo percebia l'emoció en la seva veu, el cansament físic, o algun pes espiritual del qual encara no sabia res. Amb els ulls clavats a la finestreta enreixada, esperava que alliberés les tensions, en un silenci desmesurat en el si del qual provava de dibuixar un perfil entre els rombes de marqueteria, endevinant un ull que parpellejava a intervals irregulars, l'aresta d'un nas enganxat a una ombra, una barbata irisada d'engrunes desordenades de llum, uns llavis tremolosos que m'imaginava empesos per un excés de paraules a escollir, per dir el que era essencial, i ofegar les inútils per tal de salvar totes les altres. «Pare...», un cop més, pronunciat amb una veu més serena, no pas com si la desconeguda clavés més claus a l'envà que ens separava, sinó més aviat com si mirés de treure'n algun. Vaig desviar la mirada per concentrar-me en la veu, una veu a penes velada pel desig que tan sols la sentís jo, o potser segurament aquell que no trigaria a parlar per boca meua. M'equivocava. «Pare, vindran a demanar-vos que beneïu el cos d'una dona a l'asil.» I va callar. Vaig sentir com recuperava l'alè. Vaig tenir por que se n'anés i em vaig acostar més a la finestreta.

—I doncs, què té, això, d'extraordinari? —vaig preguntar sense entendre per què semblava que la confessió li costés tant.

—No és...

Es va interrompre. Vaig forçar els ulls per penetrar una mica més la penombra. Semblava que tingués la pell apagada,

com si la llum pàl·lida procedent de l'església li hagués rel·lis-
cat pels pendents suaus de la cara, com un riu que s'hagués
assecat de cop.

—Sota el vestit, les hi he amagat sota el vestit —va po-
der dir.

—De què parles?

—Les llibretes...

—Quines llibretes?

—Les de la Rose —va afegir com si fos evident.

—Qui és aquesta dona?

No m'escoltava.

—No vull ser l'única de saber-ho.

—Per què no m'has portat aquestes llibretes ara, si et
semblen tan importants?

—Ens escorcollen cada vegada que sortim. A vós no
gosaran...

Es va sentir un soroll de passos sobre l'enllosat. La des-
coneguda es va encarcarar. Van passar uns quants segons en
una tensió palpable.

—Fareu el que us demano? —va preguntar amb veu
ofegada.

—Espera!

—Ho fareu?

—No te'n vagis.

—Digueu-me que ho fareu.

—Ho faré.

Es va obrir una mica la cortina, va ventar una ullada a
l'església i es va afanyar a sortir. Amb la cara enganxada a la
finestreta, amb prou feines vaig tenir temps de distingir, en-
tre un balanceig i l'altre de la roba, una silueta encaput-
xada que s'allunyava rabent sense girar-se. Vaig sortir del

confessionari tan de pressa com vaig poder. Ni rastre de la dona. L'Angèle estava agenollada en un reclinadori, la cara enfonsada entre les mans com una petxina destinada a preservar-la de tota distracció. Jo tenia la sensació de sortir d'un somni. Vaig tornar cap al confessionari a seure, buscant en va una prova de la presència d'aquella dona i preguntant-me si la conversa havia tingut lloc realment. Els esdeveniments futurs no trigarien a oferir-me una resposta irrevocable.